

FRACTAL

TRIGLAVSKI NARODNI PARK

ČASOPIS SKUPNOSTI ŠOL
BIOSFERNEGA OBMOČJA JULIJSKE ALPE **2023/2024**

SPREMEMBA JE STALNICA

ZA MLADE

LEDENIKI ZALOGOVNIKI SLADKE VODE

SKUPNOST ŠOL

MLADI NADZORNIK

TETA INTEGRITETA

ZELENA INFRASTRUKTURA

VARSTVO JE OBSTOJ PROTECTION IS EXISTING

1924 **100** let 2024
ALPSKI VARSTVENI PARK
TRIGLAVSKI NARODNI PARK

SKUPNOST ŠOL

Biosfernega območja Julijske Alpe

TRIGLAVSKI NARODNI PARK

Praznujmo skupaj! **1. julija ima prvo zavarovano območje narave na Slovenskem 100. rojstni dan in vsi imamo razlog za praznovanje.** Lahko se veselimo, da živimo v tako lepih krajih pod Triglavom.

Marsikoga lahko že jutraj na poti v šolo spremlja petje ptic, brenčanje čmrlja na cvetici ob poti, prebujanje gozdov in travnikov. Tudi tisti, ki živi v mestu, se na poti lahko zazre v naše hribe in gore, morda celo v najvišje s Triglavom na čelu. In tam v Dolini Triglavskih jezer je bil v času pradedkov in prababic ustanovljen Alpski varstveni park. Prav njim in njihovim dedkom in babicam gre zahvala, da so znali živeti skupaj z naravo, jo spoštovati in tako tudi ohraniti za nas.

Praznovanja so priložnost, da pustimo vsakdanje delo, skrbi, bremena in si vzamemo čas za druženje z drugimi. Morda nam uspe, da se zavemo vsega lepega, kar nas obdaja. Narava je čista, nepokvarjena. Verjetno je v pobudnikih za ohranjanje narave v preteklosti, pa tudi danes, prisotna prav želja po ohranjanju lepega in čistega. In to iščejo tudi obiskovalci v zavarovanih območjih.

V teh zadnjih šolskih dneh vam želimo, da bi čim bolj zaključili šolsko leto in da bi med počitnicami lahko veliko časa preživel v naravi. 1. julija pa se spomnite, da smo dolžni to, kar smo prejeli, ohranjati tudi za naše vnuke.

Maja Fajdiga Komar
Informacijsko izobraževalna služba
v Javnem zavodu Triglavski narodni park

100 LET TRIGLAVSKEGA NARODNEGA PARKA

V letu 2024 v Triglavskem narodnem parku, na območju Julijskih Alp in v celotnem slovenskem naravovarstvu obeležujemo 100-letnico podpisa zakupne pogodbe za ustanovitev Alpskega varstvenega parka, predhodnika Triglavskega narodnega parka.

VARSTVO JE OBSTOJ PROTECTION IS EXISTING

VARSTVO JE OBSTOJ!

Triglavski narodni park je edini narodni park v Sloveniji in sodi med najstarejše parke v Evropi. Pri njegovem razvoju in nastanku je bilo več pomembnih mejnikov, o katerih smo že pisali v preteklih številkah časopisa. Kako se je razvijal, si lahko ogledate tudi na TRIGLAVSKI ZAKLADNICI.

PRAZNUJMO SKUPAJ!

V letu 2024 smo v javnem zavodu Triglavski narodni park pripravili veliko dogodkov, ki kažejo, kaj vse v Triglavskem narodnem parku delamo skupaj z vsemi, ki prav tako delujejo v tem prostoru. Le s skupnimi močmi bomo ohranili to izjemno naravno okolje, ustvarjali ugodne pogoje za prebivalce in obiskovalcem omogočili nepozabno doživetje.

Verjamejo, da boste skozi dogajanje to začutili tudi vi. Vabljeni, da se nam na dogodkih skozi celotno leto pridružite!

kdaj: 31. maj 2024
kje: pred Informacijsko izobraževalnim središčem Dom Trenta
kaj: OSREDNJA SLOVESTNOST

kdaj: 26. september 2024
kje: Infocenter Triglavska roža, Bled
kdo: otroci
kaj: VELIKO OTROŠKO PRAZNOVANJE

kdaj: 22. in 23. maj 2024
kje: Trenta - Soška pot
kdo: več kot 800 učencev petih razredov iz Skupnosti šol
kaj: BELARJEVI DNEVI

kdaj: jesen 2024
kje: Narodni park Berchtesgaden
kdo: strokovni kader osnovnih šol
kaj: STROKOVNA EKSKURZIJA

kdaj: vsak drugi mesec
kje: Biosferno območje Julijske Alpe in druga zavarovana območja
kdo: več kot 40 učencev iz 15 OŠ članic Skupnosti šol
kaj: MLADI NADZORNIK več na strani 7

LITERARNI IN LIKOVNI NATEČAJ TRIGLAVSKI NARODNI PARK ZA VSAKOGAR!

Praznujte s Triglavskim narodnim parkom in sodelujte z likovnim in literarnim natečajem!

Vsak izmed nas različno dojemata, vidi, čuti ali živi z narodnim parkom. Koliko nam pomeni, kaj nam omogoča, kaj varuje naravo, kako nas omejuje, kakšna je njegova prihodnost? Kako smo ga doživeli?

Rok za oddajo del: **24. junij 2024 - konec šolskega leta**

Pri likovnem ustvarjanju lahko uporabite različne tehnike, pri pisanju uporabite domišljijo!

Sodelujoči: učenci 1., 2. in 3. triletja

Vse sodelujoče na obeh natečajih bomo povabili na zaključno prireditev, ki bo **26. septembra 2024** v Infocentru Triglavska roža na Bledu. Nagrajence čakajo lepe nagrade!

Več informacij:

ZA VSE ČLANICE
SKUPNOSTI ŠOL

2023/
2024

KVIZ SKRIVNOSTNI SVET OPRAŠEVALCEV

V tem šolskem letu se je k reševanju kviza, ki ga vsako leto pripravi Skupnost naravnih parkov Slovenije, prijavilo 165 učencev iz naslednjih šol: OŠ Franceta Bevka Tolmin, OŠ Dušana Muniha Most na Soči, OŠ Simona Kosa Podbrdo, OŠ Josipa Vandota Kranjska Gora, OŠ F. S. Finžgarja Lesce, OŠ Polde Stražisar Jesenice, OŠ dr. Janeza Mencingerja Bohinjska Bistrica in OŠ Gorje.

V prvi polovici junija bomo obiskali sodelujoče učence in tistim, ki bodo uspešno zaključili kviz, podelili nagrade. Pohitite, nekaj časa je še, da ga rešite do konca!

SKUPNOST NARAVNIH PARKOV
Slovenije
www.naravniparki.si

V NOVIH ELEKTRIČNIH KOMPIJAH SE VOZIJO TUDI OTROCI

Če hoče Aljaž z Bohinjske Bele popoldne v glasbeno šolo v Radovljico, to zanj ne predstavlja večjega problema, saj ima vsako uro avtobus, ki pelje iz Bohinja v Ljubljano in seveda ustavi tudi v Radovljici. Malo drugače se počuti Katja iz Loga pod Mangartom, ki bi rada prišla v Tolmin: avtobusa nima, torej mora za prevoz prositi koga od domačih, sorodnika ali soseda. Če avta ali voznika ni na razpolago, potem lahko klarinet kar obleži v kotu. Mogoče pa je še kakšna druga rešitev?

Na to smo mislili sodelavci v Triglavskem narodnem parku, ko smo nabavili 5 električnih kombi vozil. Kupili smo jih prav zato, da jih ponudimo parkovnim občinam, ki jih bodo uporabile za prevoze domačinov: otrok, starejših, invalidov, pa tudi obiskovalcev v poletni sezoni.

Kupili smo jih lahko s pomočjo finančnih sredstev Podnebnega sklada za trajnostno mobilnost. Novi, lepi električni kombiji vozijo v občinah Bovec, Kobarid, Tolmin, Bohinj in Kranjska Gora in skrbijo, da so oddaljeni kraji v Julijskih Alpah bolj povezani z večjimi središči, hkrati pa ne obremenjujejo narave. Temu se reče trajnost. Pa tudi mobilnost.

Skupaj z občinskimi upravami bomo poskrbeli, da bodo otroci in njihovi starši pravočasno obveščeni o možnostih prevozov in načinu prijave nanje.

SPREMEMBA

je edina stalnica v naravi

1924 **100** let 2024
ALPSKI VARSTVENI PARK
TRIGLAVSKI NARODNI PARK

Spremembe so sestavni del življenja, nekatere so dobre, druge pa so lahko tudi škodljive. Spremembe se stalno dogajajo tudi v naravi, katere pa so tiste, ki jih povzroča človek?

Biodiverzita – izredna raznovrstnost življenja – je danes v krizi. Ogroža jo preplet različnih dejavnikov. Podnebne spremembe in človekov vpliv sta glavna dejavnika, ki povzročata spremembe v naravnem okolju. Onesnaževanje, prekomerno izkoriščanje naravnih virov in uničevanje življenjskih okolij so nam dobro

poznani dejavniki. Življenjski prostor pa rastline in živali lahko izgubijo tudi zaradi opuščanja kmetijskih dejavnosti, ki vodi v zaraščanje. Kadar je kmetijska raba preveč intenzivna, pa za veliko organizmov razmere postanejo neugodne.

V naravi je vse povezano. Če se neka vrsta preveč namnoži, to lahko pomeni zmanjšanje življenjskega prostora za drugo in prav vse vrste se na spremembe v okolju odzivajo vsaka na svoj edinstven način.

Kljub nenehnim spremembam je ključno, da se zavedamo vpliva naših dejanj na planet in njegovo biotsko raznolikost. Zavzeti se moramo za ohranjanje naravnih življenjskih okolij in biodiverzite ter zmanjšati negativne vplive na okolje.

Ob obeleževanju 100-letnice podpisa zakupne pogodbe za ustanovitev Alpskega varstvenega parka, predhodnika Triglavskega narodnega parka, smo za vas pripravili nekaj zanimivih dejstev o tem, kaj se dogaja z vrstami, ki v Triglavskem narodnem parku živijo že več kot 100 let in kaj se z njimi dogaja danes.

EVRAZIJSKI RIS (*Lynx lynx*)

V času ustanovitve parka ris v Sloveniji ni več živel. V začetku 70. letih prejšnjega stoletja je bil ponovno naseljen na Kočevskem. Populacija se je hitro širila in prvi ris je bil v Triglavskem pogorju zazan leta 1984. Vendar je po letu 2015 iz parka izginil. Leta 2021 smo doselili pet odraslih risov na območje Julijskih Alp, od tega tri v narodni park.

Ocenjujemo, da v parku in bližnji okolici živi do 10 risov, kar daje dobro upanje za obstoj te ogrožene vrste.

PLANIKA (*Leontopodium alpinum*)

Je najstarejša zavarovana rastlina na ozemlju današnje Slovenije. Zavarovana je že od konca 19. stoletja (na Goriškem od 1896, na Kranjskem od 1898).

Ker se planike in njenih rastišč natančno ne opazuje, njenega stanja danes ne poznamo. Pred leti ji je grozilo izumrtje zaradi pretiranega navala nabiralcev, danes pa se je zavest ljudi spremenila, saj je ne opazimo več za klobuki planincev. Na rdeči listi zavarovanih rastlin je navedena kot najmanj ogrožena. Če bi jo želeli imeti, pa jo lahko kupite gojeno.

ALPSKI KOZOROG (*Capra ibex*)

V Sloveniji je veljal za tujerodno vrsto, ker je bil prvič doseljen na območje parka leta 1964 v dolino Zadnjice. Danes še vedno velja za lovno vrsto.

Ocenjujemo, da danes v Triglavskem pogorju živi okoli 150 kozorogov. Najnovejše raziskave kažejo, da je bil alpski kozorog na območju parka prisoten tudi po zadnji poledenitvi, kar mu daje domorodni status.

ALI VEŠ ...

Leta 1924 je Alpski varstveni park obsegal **1.400 hektarjev**, današnji Triglavski narodni park pa se razteza na skoraj **84.000 hektarjih** oziroma na štirih odstotkih slovenskega ozemlja.

ALPSKA MOŽINA (*Eryngium alpinum*)

Leta 1902 je Deželna vlada Avstro-Ogrske objavila okrožnico za popis naravnih spomenikov in botaničnih naravnih spomenikov za deželo Kranjsko. Med devetimi rastlinami je bila omenjena tudi Alpska možina. Danes je zavarovana z Uredbo o zavarovanih prosto živečih rastlinskih vrstah.

Populacija v naravi je v zatonu, ker so njena rastišča ogrožena zaradi paše in zaraščanja. Še vedno kraljuje v Spodnjih Bohinjskih gorah. Se pa danes goji kot okrasna rastlina.

DIVJI PETELIN (*Tetrao urogallus*)

Leta 1924 je spadal med razširjeno divjad in je bil cenjen lovski plen. Nato ga je leta 1984 Lovska zveza sama zavarovala. Od leta 1993 naprej spada med zavarovane vrste. V parku smo leta 2021 vzpostavili 42 mirnih območij za varstvo te vrste.

Populacija* divjega petelina je v Sloveniji v stalnem upadanju kljub temu, da je vrsta zavarovana že več kot 30 let. Danes divji petelin v parku naseljuje zgolj posamezna najbolj mirna sklenjena območja gorskih gozdov.

* Populacija v biologiji imenujemo vsa živa bitja ene vrste (npr. petelin), ki istočasno živijo na nekem zaključenem območju (npr. v gozdu) in imajo stik med sabo.

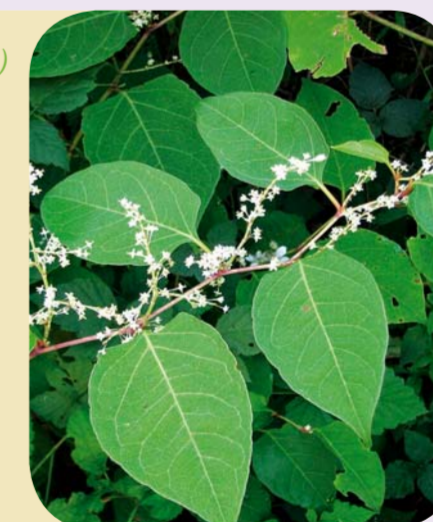

JAPONSKI DRESNIK (*Fallopia japonica*)

Prvi evidentirani podatki o pojavljanju tujerodnih rastlinskih vrst na območju Triglavskega narodnega parka segajo v leto 1937, ko je bil japonski dresnik opažen ob Bohinjskem jezeru.

V 70. in na začetku 80. let prejšnjega stoletja je bil zabeležen v Srednji vasi v Bohinju, na Bohinjski Beli, v Stari Fužini, Ribčevem Lazu, Žlanu, na Nomenju, v Logu pod Mangrtom, v Strmcu, ob cesti Bovec-Trenta, v vaseh Kal in Koritnica ter okolici.

Trenutno je na območju TNP-ja zabeleženih 273 lokacij japonskega dresnika.

VOLK (*Canis lupus*)

Od ustanovitve parka vse do zadnjih nekaj let volk na območju parka praktično ni bil prisoten. V Sloveniji je leta 1993 postal zavarovana vrsta s sprejetjem Uredbe o zavarovanju ogroženih živalskih vrst.

Danes živi na območju parka en teritorialen trop, ki se mu delno pridružujeta še dva tropa, ki imata svoje teritorije* pretežno izven parka.

* Teritorij je prostor, ki ga ima žival ali trop živali za svoj dom. Volkovi, medvedci in risi svoje teritorije označujejo in branijo.

LEPI ČEVELJC (*Cypripedium calceolus*)

Že leta 1922 je bil med prvimi zavarovanimi ogroženimi rastlinskimi vrstami na območju Slovenije, torej je bil že 100 let nazaj redka rastlina. Danes je lepi čeveljc kot ranljiva vrsta uvrščen v rdeči seznam praprotnic in semenk. Na območju parka uspeva v Kotu, Vratih, na vznožju Martuljških gora ter v dolini Trenta.

Njegova rastišča skrbno opazujemo. Nabiralcu te ogrožene rastline lahko naravovarstveni nadzornik ali policist napišeta visoko denarno kazen.

NAVADNI JELEN (*Cervus elaphus*)

Jelenjad je bila v 19. stoletju v Sloveniji iztrebljena in se je šele kasneje razširila iz posameznih umetnih ograd (obor) - npr. pri Zasipski planini v dolini Krma. Na območju parka se je pričela pojavljati v 70. letih prejšnjega stoletja.

V zadnjih desetletjih se je jelenjad številčno in prostorsko močno okrepila in osvojila skoraj celoten park, kar pričra o prilagodljivosti te vrste.

NAJDI 20 RAZLIK NA SPODNJIH SLIKAH.

LEDENIKI

zalogovniki sladke vode

PODNEBNE SPREMEMBE

Oceani in morja pokrivajo večino Zemljinega površja. Zato ni nič čudnega, da je skoraj vsa voda na Zemlji slana. Sladke oziroma sveže vode je ZELO malo! Zgolj 2,5%. Pa še ta je skoraj v celoti zamrznjena v polarnih območjih in v ledenikih najvišjih gorstev sveta.

V osnovnošolskem atlasu sveta so na fizičnih zemljevidih najvišji vrhovi - Himalaja, Skalnato gorovje, Andi, Alpe... zato obarvani z belo barvo, pa čeprav so ta gorovja pretežno zgrajena iz kamnin temne barve - iz magmatskih in metamorfih.

Osnovnošolski atlas

Zaradi vedno višjih temperatur pa se ledeniki (povsod po svetu) zmanjšujejo. Pravimo, da se krčijo. V Alpah je meja večnega snega in ledu na približno 3.000 metrih nadmorske višine. Ta meja se stalno dviguje! V Vzhodnih Alpah, torej pri nas, ledenikov tako (skorajda) ni več. Krčenje

so izpostavljeni tudi ledeniki v precej višjih Centralnih Alpah, ki segajo od Francije čez Švico in Italijo v Avstrijo. Kljub krčenju pa so najvišji vrhovi Alp še vedno znani po velikih ledenikih. Če jih opazujemo, lahko še danes razumemo kako so nekdanj mogočne »zamrznjene reke« počasi, a vendarle z izredno močjo odnašanja materiala, »tekla« in brusile, hkrati pa izoblikovale široke U-doline.

Bohinjska U-dolina

Pod njimi se tako kot pred 10.000 leti v naših krajih, kaže drobir oziroma kamenje, ki ga imenujemo ledeniška groblja ali morena. Izpod ledenikov tečejo ledeniški potoki, ki napajajo velike evropske reke - Donavo, Ren, Rono, Pad, pa tudi nam zelo znano Dravo in Muro - življenjsko pomembno vodne žile za ljudi, ki živijo v zaledju Alp, saj napajajo polovico Evrope. Za mesta, kot so na primer Salzburg, München, Benetke, Milano, Bern, Torino, Grenoble, Lyon, Dunaj ter številna druga naselja - so osrednja zaloga vode, poleg običajnih padavin, prav ti ledeniki.

Ledenik Gorner in Monte Rosa iz Schwarzseeja leta 1930 in 2022 (Foto: swisstopo und VAW / ETH Zurich)

Triglavski ledenik iz leta 1930 in 2022 (Foto: Jaka Čop in Rožle Bregar)

ALI VEŠ ...

Največji ledenik v Alpah se nahaja v Švici. Imenuje se Aletsch (izg. Aleč). Njegova dolžina je približno 20 km. Površina pa približno 78 km², to je skoraj enako kot 24 Bohinjskih jezer.

S krčenjem ledenikov je površinsko otekaajoče vode vedno manj. Strokovnjaki predvidevajo, da bodo ledeniki, ob nadaljnjem segrevanju Zemljinega površja, skoraj v celoti izginiti do leta 2100! Predvidevajo, da bodo današnje bele Alpe postale bolj ali manj črne, temne (zaradi barve pretežnega dela kamnin) in kar je najbolj zaskrbljujoče, brez zalog (zamrznjene) vode!

Juljske Alpe so tudi brez ledenikov svetle, sive. Hkrati imamo srečo, da so - zaradi apnenca - vodoprepustne in da pod površjem skrivajo velike zaloge podzemne vode. Le ta v posebnih kraških izvirih prihaja na dan bodisi v dolinah (npr. Kropa v Bohinju, Lipnik in Zmrzlek v Radovni) ob stiku apnenca z neprepustnimi kamninami (pogosto je to ledeniška kreda) ali pa na ob prelomih, ki prav tako predstavljajo nepremagljivo oviro za vodo (npr. izvir reke Soče, Savica, Nadiža v Tamarju).

Kljub temu pa je naša skupna dolžnost skrbno ravnanje in varčevanje z vodo - bodisi v domačem gospodinjstvu, na javnih mestih ali pa v industriji, kmetijstvu in energetiki.

Zaradi pomembnosti vodo imenujemo tudi modro zlato. Brez vode ni življenja - ne samo ljudi, pač pa tudi biodiverzitate, torej živali in rastlin - voda je neprecenljiva, zagotovo bolj dragocena in pomembna kot zlato!

Mladi NADZORNİK

Novo člane sprejemamo v mesecu decembru na mednarodni dan gora (11. 12.)

Tudi letos nadaljujemo s pestrim programom Mladi nadzornik, ki poteka pod okriljem Europarcovega programa Junior Ranger. Osnovnošolci skupaj s sodelavci Javnega zavoda Triglavski narodni park odkrivajo naravne vrednote in kulturno dediščino našega edinega narodnega parka ter njegove okolice. Novost letošnjega leta je ta, da se z otroki, starejšimi od 11 let še dodatno družimo.

PREDAVANJE ROŽLETA BREGARJA

V sklopu 18. festivala gorniškega filma smo »starejši« Mladi nadzorniki prisluhnili zanimivemu predavanju Rožleta Bregarja *Islandija: Moj drugi dom*. Rožle nas je s sliko in besedo popeljal v najbolj odročne kotičke te ledene dežele. Kot pa se za vsako druženje spodobi, smo se po koncu predavanja podružili še ob slastnih picah.

ŠKOCJANSKE JAME

Veseli in počaščeni smo, da smo dan preživeli v družbi Rosane Cerkvenik, naravovarstvene nadzornice in jamarke, ki dela v Parku Škocjanske jame. Po uvodnih besedah, kjer nam je predstavila območje, nas opozorila na razlike in enakosti med alpskih svetov in krasom ter nam predstavila zanimiva dejstva o jamah na slovenskem, smo se podali na ogled Škocjanskih jam ter po učni poti Škocjan.

POHOD NA VOGAR

V soboto, 17. februarja, smo se skupaj odpravili na Vogar. Mladi nadzorniki in letošnji novi kandidati smo se najprej zbrali pred Centrom TNP Bohinj in se na hitro spoznali, izvedeli nekaj pomembnih podatkov ter se podali skozi Staro Fužino, čez Hudičev Most navzgor na Vogar.

Biologinja Maja nas je ob poti opozarjala na zanimivosti iz narave. Naravovarstveni nadzornik Jernej nas je imel pod drobnogledom in opazoval vsak naš gib ter skrbel, da nismo ušpicali katere preveč, Mojca pa je zagotovila, da smo se vsi imeli super in da je vse potekalo tako, kot je treba. V koči smo se posladkali s palačinkami in štrudlom. Posebna zahvala gre oskrbniku Igorju za ekstra porcijo slastnih palačink! Pet ur druženja je minilo tako hitro, da smo na koncu zamudili dogovorjen prihod v dolino.

KAJ NAS ŠE ČAKA

- 31. maj - osrednja slovesnost ob praznovanju 100-letnice
- 1. junij - delovna akcija v Trenti
- 9. do 12. julij - Tabor na Uskovični
- 17. in 18. julij - Mladi na vrhu
- 20. do 27. julij - Mednarodni tabor v Walesu - Anglija
- 21. september - obeleževanje Evropskega dneva mladih v parku
- 19. oktober - izlet na primorski strani parka ter srečanje z mladimi nadzorniki iz Italije
- 7. december - zaključek 2024 skupaj z dogodkom Brati gore

Mladi nadzornik svetuje

Pridi spoznavat in občudovat naravo! Spomladi boš zadihal s prebujajočo se naravo, poleti boš užival v prijetnem hladu gozdov, jesen te bo očarala z barvami. Odpri oči, napni ušesa in opazi boš marsikaj zanimivega. Ko se odpravljáš na obisk, pazi, da si kar se da ustrezno pripravljen in se v gore odpraviš načrtovano in odgovorno, ob vsem pa ne pozabi na spoštovanje narave.

Poišči, kaj vse potrebuješ, da se varno odpraviš v naravo!

- čelada
- folija
- gojzarij
- kapa
- kompas
- krema
- malica
- mobitel
- nahrbtnik
- opazuj
- palice
- prva pomoč
- puhovka
- robčki
- rokavice
- sendvič
- sončna očala
- srečno
- vetrovka
- voda
- volja
- vreme
- zemljevid
- čelna svetilka

GESLO:

Č	E	L	N	A	S	V	E	T	I	L	K	A
R	S	R	E	Č	N	O	M	A	K	A	P	A
M	O	B	I	T	E	L	E	D	O	O	P	K
P	A	B	O	K	J	J	R	A	M	P	D	V
U	K	L	Č	R	I	A	V	L	P	A	F	O
H	R	I	I	K	O	N	V	E	A	Z	O	R
O	E	A	R	C	I	K	T	Č	S	U	L	T
V	M	V	O	D	A	P	A	B	N	J	I	E
K	A	Č	O	M	O	P	A	V	R	P	J	V
A	S	E	N	D	V	I	Č	L	I	H	A	O
V	G	G	O	J	Z	A	R	J	I	C	A	O
Z	E	M	L	J	E	V	I	D	R	C	E	N
A	L	A	Č	O	A	N	Č	N	O	S	E	E

GESLO:

KAKO IZBOLJŠATI ALPSKI SVET IN TVOJE Počutje...

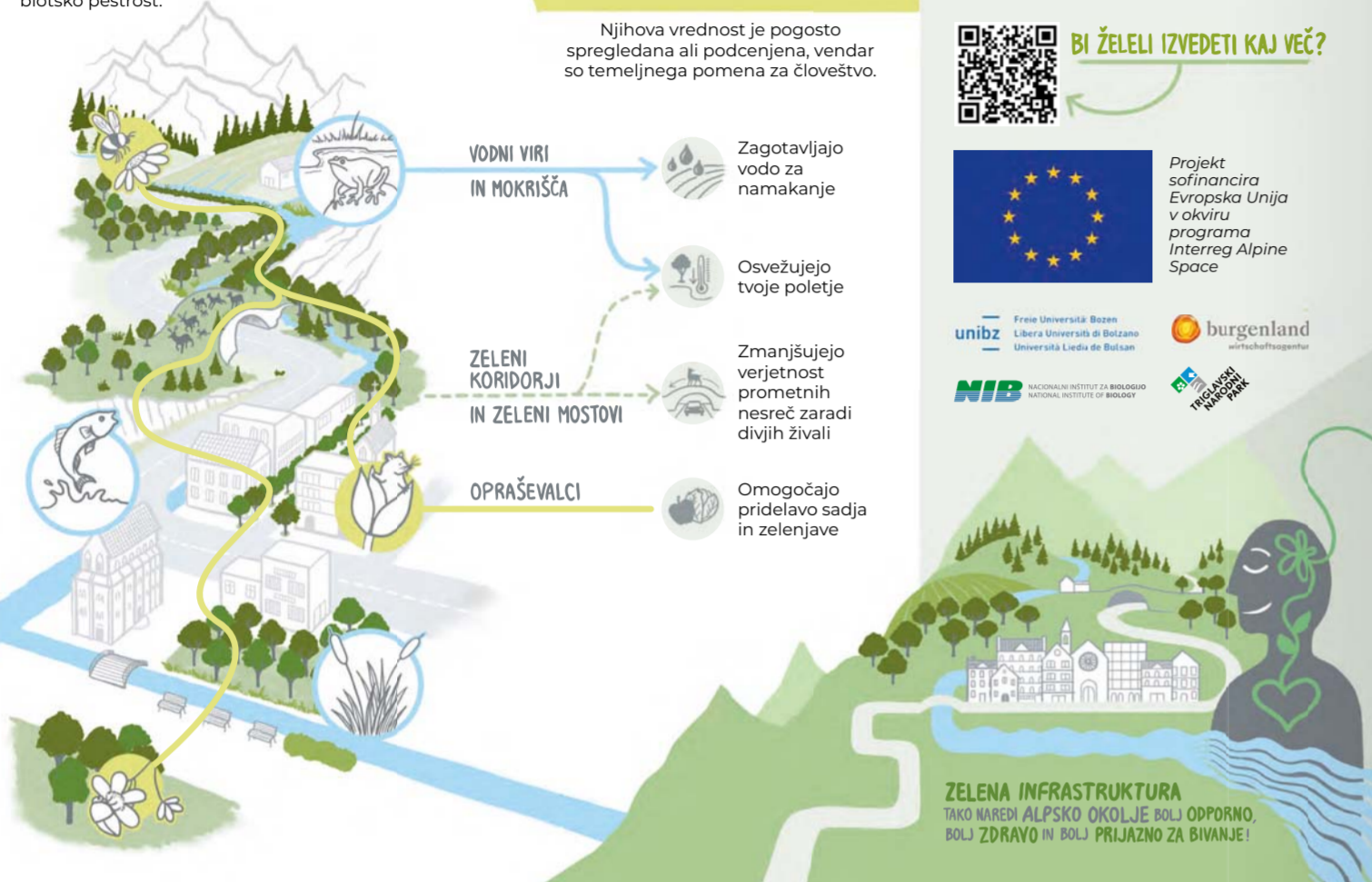

...Z ZELENO INFRASTRUKTURO?

KAJ JE ZELENA INFRASTRUKTURA?

To so med seboj povezani sistemi naravnih in pol naravnih območij, ki so strateško načrtovana za zagotavljanje okoljskih, družbenih in gospodarskih koristi.

Ta mreža zelenih in modrih površin ne izboljšuje le kakovosti tvojega življenja in ustvarja zaposlitvene priložnosti, ampak tudi podpira lokalno biotsko pestrost.

Interreg Alpine Space
Co-funded by the European Union

FRACTAL

Na podeželskih in primestnih območjih alpskega prostora je zelena infrastruktura še vedno redka in med seboj slabo povezana.

Projekt FRACTAL povezuje lokalne upravljavce, ki sodelujejo pri uveljavljanju zelene infrastrukture in razvija izobraževalna orodja za ozaveščanje prebivalcev in otrok v šolah.

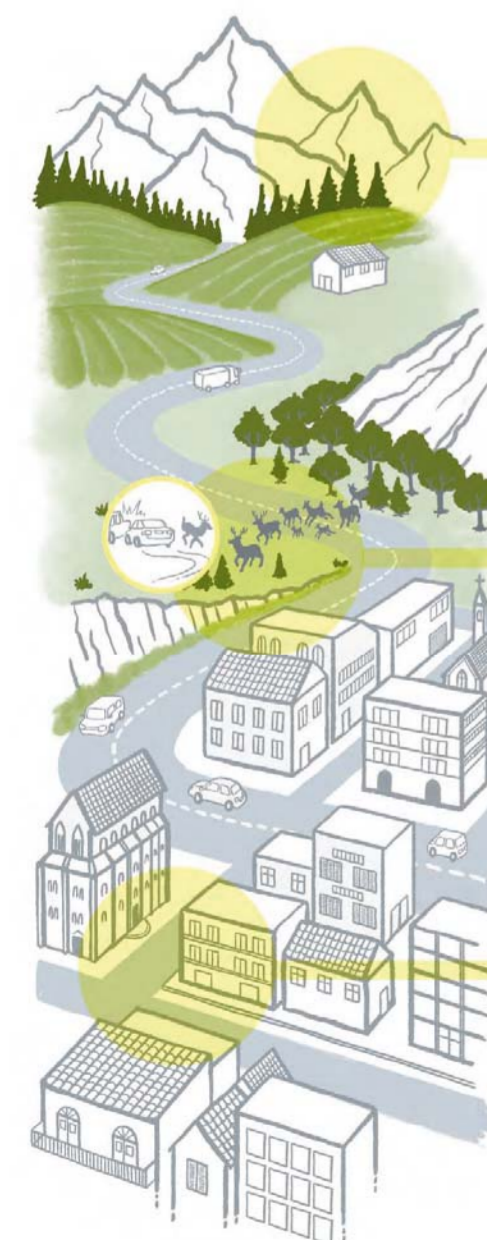

Projekt sofinancira Evropska Unija v okviru programa Interreg Alpine Space

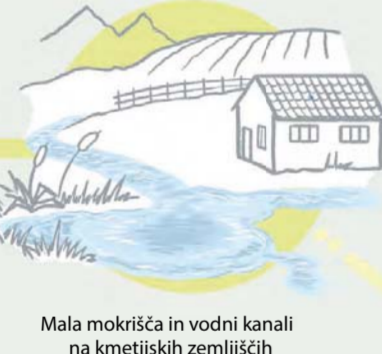

ZELENA INFRASTRUKTURA
TAKO NAREDIL ALPSKO OKOLJE BOLJ OPORNO, BOLJ ZDRAVO IN BOLJ PRIJAZNO ZA BIVANJE!

BOLJŠE RAVNOVESJE MED ČLOVEKOM IN NARAVO ZA DOBRO POČUTJE...

...TE REŠITVE LAHKO PRI TEM POMAGAJO...

...SO TUDI SLABE STRANI...

...TODA KORISTI SO ŠTEVILNE

ZELENA UREJENOST NASELIJ

Projekt FRACTAL

Triglavski narodni park sodeluje v projektu FRACTAL, ki ozavešča o pomenu zelene infrastrukture za podporo biodiverziteti in ohranitev oprasovalcev. Zelena urejenost naselij obsega vse še tako male površine porasčene z zelenjem – rastlinami, ki jih urejamo in zanje skrbimo ljudje. Parke, drevorede, občestne zelene pasove ... Redko pa zeleno infrastrukturo povezujemo z obdelanimi travniki in zasebnimi vrtovi ali pa z zelenimi, cvetočimi balkoni, vendar je vse to zelena infrastruktura. Za vas smo pripravili nekaj nasvetov, ki vam bodo pomagali prispevati k okoljski trajnosti tudi v vašem domačem okolju.

NA SVOJ VRT POSADI DOMAČE - AVTOHTONE VRSTE.

Če boš zasadil čim večje število različnih vrst, bo tvoj čudovito pisan vrt privabil veliko različnih oprasovalcev, ki pomagajo pri pridelavi sadja in zelenjave. Pripomogel boš tudi k večji biotski pestrosti.

SVEŽA ZELIŠČA VZGOJI DOMA,

namesto da jih kupuješ v embalaži in s tem ustvarjaš nepotreben odpadke ter dolgo transportno pot izdelkov. Zelena infrastrukturo tako lahko združiš z vsakodnevnimi aktivnostmi, kot je kuhanje, in tako prispevaš k trajnostnemu načinu življenja.

ZBIRAJ DEŽEVNICO.

Namesti dežne sodčke ali cisterne za zbiranje deževnice s strehe. Zbrana voda se lahko uporablja za zalivanje vrta, pranje avtomobila ali celo splakovanje stranišča, kar zmanjšuje porabo pitne vode.

POSADI DREVO.

Drevesa in grmovne vrste nam nudijo senco in so pomembni proizvajalci kisika. V vročih poletnih mesecih znižujejo temperaturo, so dušilci hrupa in nudijo hrano ter življenjski prostor različnim živalim.

ZGRADI HOTEL ZA ŽUŽELKE

in tako pomagaj divjim oprasovalcem na tvojem vrtu. Hotel za žuželke bo privabil različne vrste oprasovalcev, kar bo povečalo biotsko raznovrstnost in spodbudilo zdravje tvojega vrta. Z več oprasovalci boš imel boljši pridelek, saj bodo žuželke pomagale pri oprasovanju cvetov in s tem pospešile tvorbo plodov na tvojem zelenjavnem vrtu.

TRAVO KOSI ČIM KASNEJE IN ČIM REDKEJE.

Spomladanske rastline bodo lahko zacvetele in nudile medicino oprasovalcem, kasneje pa tudi semenile. Ne kosi preniko in prepo-gosto, da se v poletnem času rastline ne bodo posušile in se bodo lažje obnovile ter ponovno zacvetele. Odmrle rastlinske dele pusti na vrtu, saj nudijo domovanje in skrivališče živalim in material za gradnjo gnezd. Višina trave lahko pomembno vpliva na temperaturo tal in mikroklimo okolice. Tla z nizko pokošeno travo so bolj izpostavljena sončnim žarkom, zato se v vročih poletnih mesecih pregrevajo. Izsušijo se, trava pa se posuši. Po drugi strani pa višja trava, ki ni pokošena tako nizko, tla ščiti pred neposredno sončno svetlobo. Tla se zato manj segrevajo, zadržujejo več vlage in ohranjajo nižje temperature. Hkrati višja trava zagotavlja večjo biotsko raznovrstnost in nudi življenjski prostor različnim živalskim vrstam.

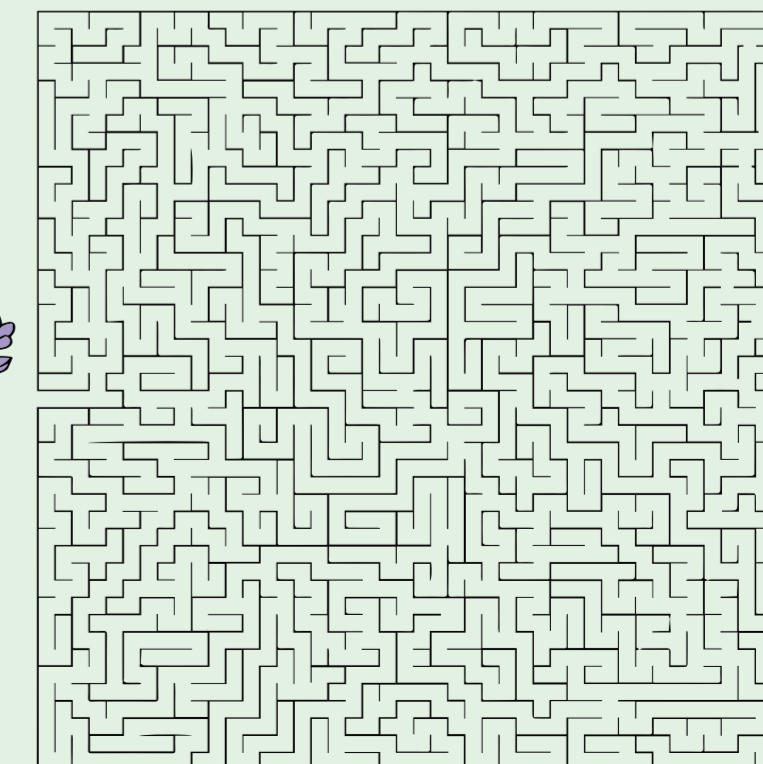
Dobro za oprasovalce, dobro za nas!

Pustite to poletje dele travnih površin nepokošene in pomagajte oprasovalcem, da se najedo ter najdejo zavetje med visoko cvetočo travo.

Pustite to poletje dele travnih površin nepokošene in pomagajte oprasovalcem, da se najedo ter najdejo zavetje med visoko cvetočo travo.

POMAGAJ ČEBELICI NAJTI POT DO SLADKE MEDIČINE.

VEČ O PROJEKTU

Interreg

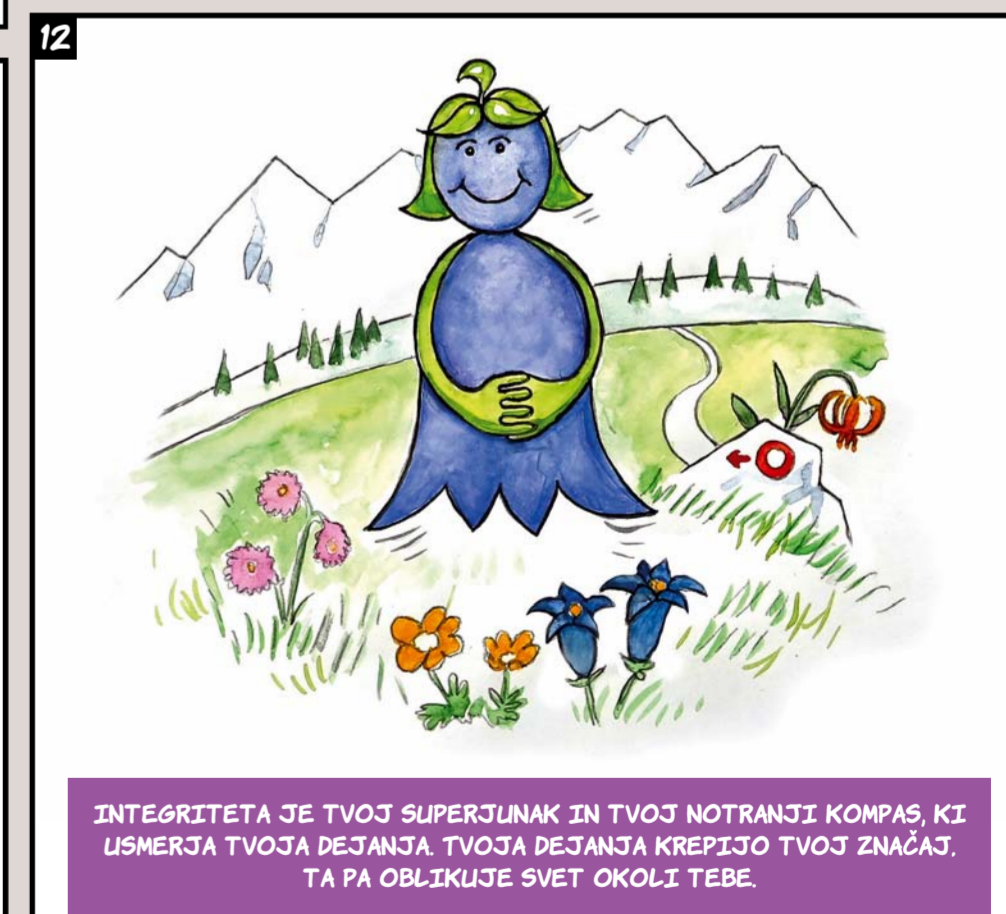
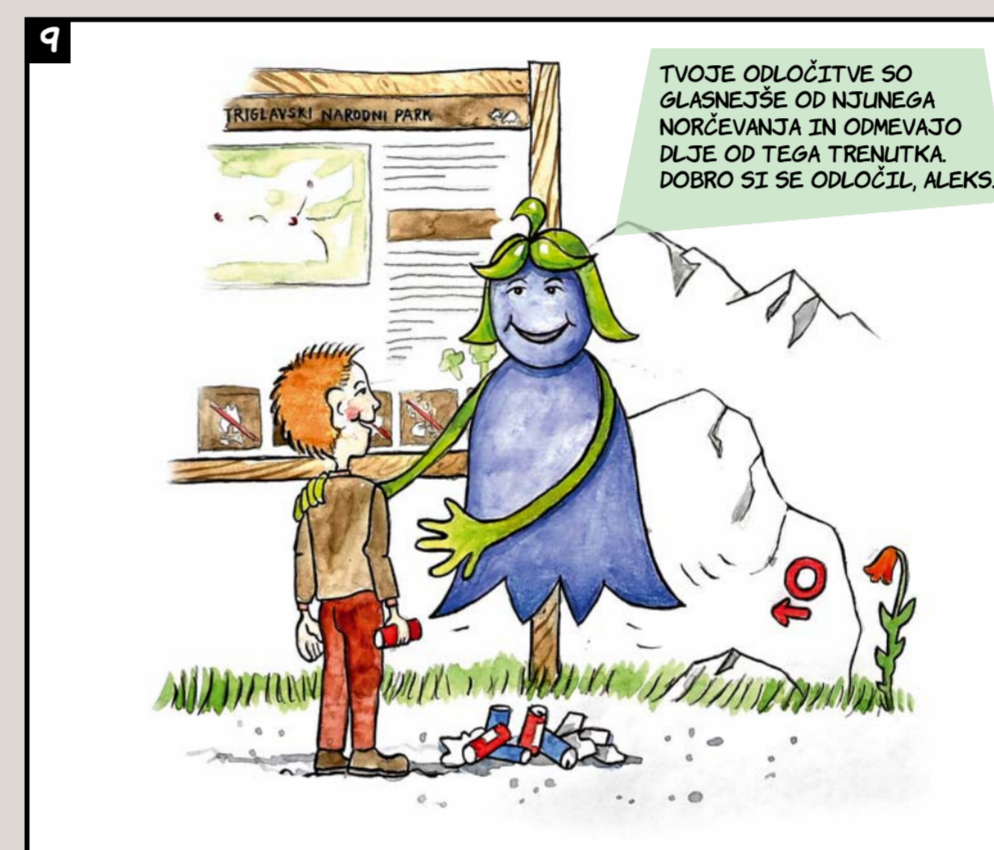
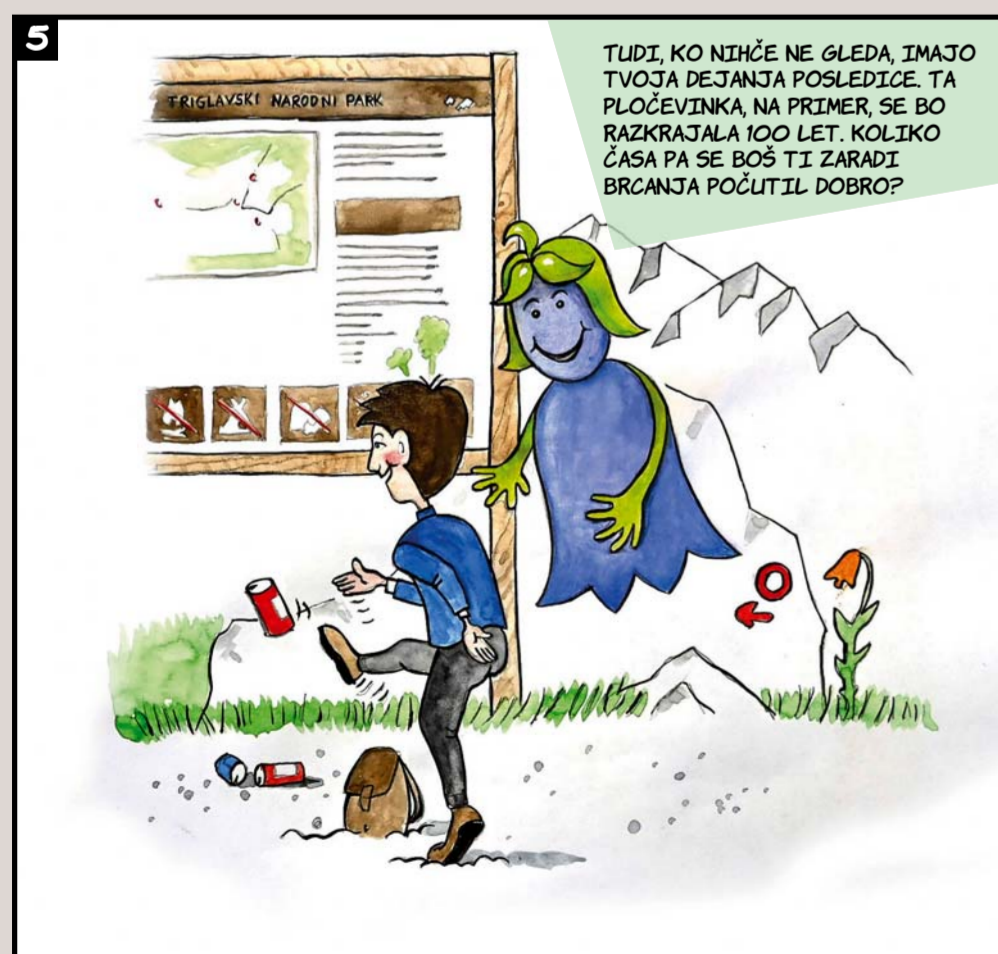
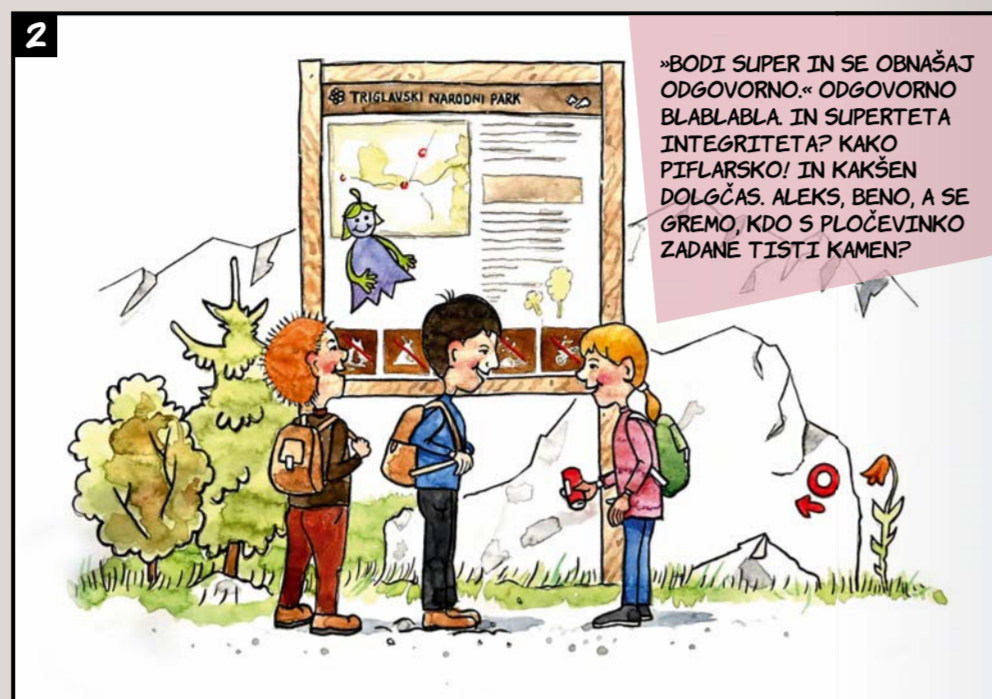
Co-funded by the European Union

FRACTAL

Alpine Space

Članek je nastal v okviru projekta FRACTAL (Spodbujanje zelene infrastrukture v mestnih in podeželskih naseljih v Alpah). Projekt je sofinanciran s sredstvi Evropske unije preko programa Interreg Alpine Space.

SUPERTETA INTEGRITETA

i

UPORABNE
INFORMACIJETRIGLAVSKI
NARODNI PARK
www.tnp.si

Sledite nam

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNICI
V Dolini Triglavskih jezer • Aleš Zdešar

TRIGLAVSKI NARODNI PARK

2023/2024
Letnik 7, št. 9
Maj 2024
ISSN 2738-5329IZDAJATELJ
Triglavski narodni park
Ljubljanska cesta 27
4260 Bled, Slovenija
T: 04 578 02 00
E: triglavski-narodni-park
@tnp.gov.si
www.tnp.siZANIJ
Dr. Tit Potočnik
direktor Triglavskega
narodnega parka

BLED, MAJ 2024

NAKLADA
10.000 izvodovBESEDILA
Danilo Bevk
Katja Gregorič
Maja Fajdiga Komar
Ana Marija Kunstelj
Tanja Menegalija
Majda Odar
Mojca Pintar
Sara Rendulič
Tadej VerbičRISBE
Invida d.o.o.
Maja Fajdiga Komar
Mojca PintarAVTOR ZEMLJEVIDA
Jaka ModicFOTOGRAFIE
Arhiv TNP
Florijan Tišler
platforma Pixabay
platforma FreepikSTRIP
ilustracije: Aleš Pičulin
besedilo: Nina Wabra JakičLEKTURA
Darja PrettnarUREDILA
Mojca PintarOBLIKOVNA ZASNOVA
Barbara BogatajPOSTAVITEV
Gaya d.o.o. in Mojca PintarTISK
Gaya d.o.o.Zabavno in poučno
KRIŽANKA**NAVPIČNO:** 1. slap v dolini Vrata, 3. kamenje ob rekah, 4. človek, ki hodi v hribe, 5. slika 5, 8. izvir glavnega pritoka v Bohinjsko jezero, 10. manjša tekoča voda, 11. najnižje ležeče

jezero v dolini Triglavskih jezer, 12. samotno drevo v gorah, ki kljubuje viharjem, 13. zaradi nje se lahko izgubimo, 14. reka, ki izvira v Trenti in teče v Jadransko morje,

17. slika 17, 19. nevaren vremenski pojav, še posebej v gorah, 20. kovinski predmet, ki se zabije v skalo za pomoč pri plezanju.

GESLO: Črke v označenih poljih prepisi v ustrezne okvirčke in dobil boš ime prvega zavarovanega območja narave na Slovenskem!

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19

Sodelavci Triglavskega narodnega parka tudi v 9. številki otroškega časopisa odgovarjamo na zanimivo vprašanje:**ALI VEŠ ...****Ana sprašuje:** Kje točno izvira reka Sava?**Katja Gregorič iz Strokovne službe odgovarja:** Reka Sava ima dva povirna kraka, Savo Bohinjko in Savo Dolinko, ki se v bližini Radovljice združita in pot nadaljujeta pod enim imenom – Sava. V Sloveniji je dolžina njenega toka 221 km in nato naprej teče vse do Beograda, kjer se njena voda zlije v Donavo in naprej v Črno morje.

Za slovenske osnovnošolce je dovolj, če vedo, da Sava Dolinka izvira v Zelencih pri Ratečah, Sava Bohinjka pa iz Bohinjskega jezera. Drugače pa ima reka Sava precej skrivnostni začetek.

Sava Bohinjka nima "klasičnega izvira",

saj smo se dogovorili, da se reka po sotočju Mostnice in Jezernice, ki izteka iz Bohinjskega jezera, imenuje Sava Bohinjka. Bohinjsko jezero napaja mnogo voda, najbolj poznan nam je izvir Velike Savice, ki izpod strme stene Komarče v slapu Savica in nato kot mala reka Sava – Savica – teče v Bohinjsko jezero. Zanimiv je tudi slap Govic, ki ga redko vidimo, saj iz stene Pršivca izbruhne le po močnem, dolgotrajnem deževju. Napajalno zaledje Mostnice in Bohinjskega jezera je ogromno – vse od Triglava do Spodnjih Bohinjskih gora. S sledilnimi poizkusi so ugotovili, da tudi vode stopljenega Triglavskega ledenika pritečejo v Mostnico.

Severni krak, ki se imenuje Sava Dolinka, izvira v Zelencih. Znano je, da ta izjemen

VODORAVNO: 2. iglavec, ki odvrže iglice, 6. slika 6, 7. reka, ki teče skozi Vintgar, 9. literarni in filmski junak, ki je živel v dolini Tamar, 12. v gorah piha močan ..., 15. slika 15, 16. z vrha gore je čudovit ..., 18. slika 18, 20. slika 20.

izvir v Zelencih napajajo zaledne vode, med katerimi je tudi reka Nadiža, ki izvira v pobočjih Zadnje Ponče. Ta približno 600 m od izvira že ponikne in se nevidno očem leno preceja pod površjem doline Tamar med zrni gruščica, prodca, peska in melja proti Zelencem. V splošnem velja, da bi za 5 kilometrsko potovanje od Nadiže do Zelencev podzemna voda potrebovala več kot eno leto in pol, saj naj bi pretekla manj kot 10 metrov na dan. Zanimivo je, da bi navadni polž to pot opravil veliko hitreje – v približno enem mesecu.

Če imaš tudi ti vprašanje, ki se navezuje na živali, rastline, kamnine, na vse, kar je v parku, nam ga pošli na skupnost.sol@tnp.gov.si ali na Triglavski narodni park, Ljubljanska 27, 4260 Bled. Odgovor boš lahko prebral v naslednji številki otroškega časopisa.Rešeno križanko pošlji do konca septembra 2024 na naslov skupnost.sol@tnp.gov.si in se poteguj za lepe nagrade.